

УДК 656.072-056.266

• © В.В. Журавель, заст. зав. відділу пасажирських перевезень (ДП “ДержавтотрансНДПроект”)

ПОСЛУГИ ПАСАЖИРСЬКИХ ПЕРЕВЕЗЕНЬ ДЛЯ ОСІБ З ОБМЕЖЕНИМИ ФІЗИЧНИМИ МОЖЛИВОСТЯМИ: АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ТА ВИМОГИ ДО ПЕРЕВІЗНИКІВ

Анотація. Розглянуто питання щодо створення належних умов із надання послуг пасажирського автомобільного транспорту загального користування для осіб з обмеженими фізичними можливостями.

Ключові слова: інваліди, особи з обмеженими фізичними можливостями, маршрути загального користування, вимоги до рухомого складу, органи місцевого самоврядування.

Анотация. Рассмотрен вопрос о создании соответствующих условий по оказанию услуг пассажирского автомобильного транспорта общего пользования для лиц с ограниченными физическими возможностями.

Ключевые слова: инвалиды, лица с ограниченными физическими возможностями, маршруты общего пользования, требования к подвижному составу, органы местного самоуправления.

Annotation. The question of creating the conditions for the provision of passenger public road transport for people with disabilities is considered.

Keywords: disabilities, persons with disabilities opportunities, shared routes, requirements for rolling stock, authorities impurity government.

Вступ

Сьогодні в Україні, як і в інших в європейських країнах, значна увага приділяється реалізації прав осіб з обмеженими фізичними можливостями з метою захисту та забезпечення повного й рівноправного здійснення основоположних свобод кожної людини.

Водночас до ДП “ДержавтотрансНДПроект” як до профільного науково-дослідного інституту Міністерства інфраструктури України надходить дуже багато звернень від перевізників, органів місцевого самоврядування та робочих органів конкурсних комітетів із проханням надати роз’яснення стосовно створення належних умов для перевезення осіб з обмеженими фізичними можливостями пасажирським автомобільним транспортом загального користування.

Розглянемо вимоги нормативно-правових актів України, що регламентують як створення відповідних умов для перевезення осіб з обмеженими фізичними можливостями, так і взаємовідносини учасників транспортного процесу, під час надання послуг із перевезення пасажирів автомобільним транспортом на маршрутах загального користування.

Основна частина

Основні вимоги, що регламентують як створення відповідних умов для перевезення осіб

з обмеженими фізичними можливостями, так і взаємовідносини учасників транспортного процесу під час надання послуг з перевезення пасажирів автомобільним транспортом на маршрутах загального користування в Україні, визначено в таких нормативно-правових актах, як:

– міжнародна Конвенція про права інвалідів (далі – Конвенція), ратифікована Україною 16 грудня 2009 року;

– Державна цільова програма “Національний план дій з реалізації Конвенції про права інвалідів” на період до 2020 року, затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 1 серпня 2012 року за № 706;

– “Порядок проведення конкурсу з перевезення пасажирів на автобусному маршруті загального користування”, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 3 грудня 2008 року, за № 1081;

– Правила ЕЭК ООН №107 “Единообразные предписания, касающиеся официального утверждения транспортных средств категории М2 или М3 в отношении их общей конструкции”, вступили в дію на території України з 29 листопада 2013 року.

Розглянемо більш детально кожний із наведених вище документів і проведемо аналіз вимог кожного з них стосовно регулювання взаємовідносини між учасниками транспортного процесу під час

перевезення осіб з обмеженою мобільністю на маршрутах пасажирського автомобільного транспорту загального користування.

Метою ратифікації Конвенції Україною було визначення загальних принципів заохочення, захисту й забезпечення повного та рівного здійснення людьми з обмеженими можливостями всіх прав й основоположних свобод людини.

До загальних принципів цієї Конвенції належать:

- повага до притаманного людині достоїнства, її особистої самостійності, зокрема свободи робити власний вибір, і незалежності;
- недискримінація;
- повне й ефективне залучення та включення до суспільства;
- повага до особливостей інвалідів і прийняття їх як компонента людської різноманітності й частини людства;
- рівність можливостей;
- доступність;
- рівність чоловіків і жінок;
- повага до таких здібностей дітей-інвалідів, які розвиваються, і повага до прав дітей-інвалідів зберігати свою індивідуальність.

Одночасно Конвенція, визначає, що:

- інвалідами є особи зі стійкими фізичними, психічними, інтелектуальними або сенсорними порушеннями, які під час взаємодії з різними бар'єрами можуть заважати їхній повній та ефективній участі в житті суспільства нарівні з іншими;
- дискримінацією за ознакою інвалідності є будь-яке розрізнення, виключення обмеження з причини інвалідності, метою або результатом якого є применшення або заперечення визнання, реалізації або здійснення нарівні з іншими всіх прав людини й основоположних свобод у політичній, економічній, соціальній, культурній, цивільній чи будь-якій іншій сфері. Вона включає всі форми дискримінації, зокрема відмову в розумному пристосуванні.

На виконання основних вимог цієї Конвенції в Україні, була прийнята Державна цільова програма “Національний план дій з реалізації Конвенції про права інвалідів” на період до 2020 року, в якій визначено у відсотковому еквіваленті поточне введення на маршрутах загального користування кількості транспортних засобів пристосованих для перевезення інвалідів, а саме: **до 2015 року – до 15%, до 2018 року – до 35%, до 2020 року – до 50%**.

Водночас були внесені зміни щодо введення додаткових вимог із наявності на міських та приміських автобусних маршрутах загального користування не менш як одного транспортного засобу, пристосованого для перевезення осіб з обмеженими фізичними можливостями до ст. 10 “Порядку проведення конкурсу з перевезення пасажирів на автобусному маршруті загального користування”.

Вимоги до рухомого складу, в частині забезпечення доступу осіб з обмеженою мобільністю, регламентовані відповідними пунктами “Правил ЕЭК ООН № 107 “Единообразные предписания, касаю-

щиеся официального утверждения транспортных средств категории M₂ или M₃ в отношении их общей конструкции” (далі – Правила ЄЕК ООН R 107).

Проведемо аналіз вимог цих пунктів Правил ЄЕК ООН R 107 докладніше.

Відповідно до визначень, які містяться в пп. 2.21, 2.22, та 2.29, **пасажири з обмеженою мобільністю** – це “все пассажиры, испытывающие трудности при использовании общественного транспорта, такие, как инвалиды (включая лица с сенсорными и умственными недостатками, пользователи инвалидных колясок, лица с поврежденными конечностями, лица небольшого роста, пассажиры с тяжелым багажом, пожилые лица, беременные женщины, лица с хозяйственными тележками и пассажиры с детьми (включая детей, помещенных в детские коляски)”;

“**пользователь инвалидной коляской**” означает лицо, которое в силу физических недостатков или инвалидности пользуется для передвижения инвалидной коляской”;

“**места для лиц приоритетной категории**” означают обозначенные соответствующим образом сиденья с дополнительным пространством для пассажиров с ограниченной мобильностью”.

Відповідно до вимог п. 5.2-5.3:

“Транспортные средства класса I должны быть доступны для лиц с ограниченной мобильностью, включая по крайней мере одного пользователя инвалидной коляской, в соответствии с техническими предписаниями, изложенными в приложении 8.

Договаривающиеся стороны могут по своему усмотрению выбрать наиболее подходящее решение для обеспечения улучшенного доступа в транспортные средства, помимо транспортных средств класса I. Однако, если транспортные средства, кроме транспортных средств класса I, оснащены приспособлениями или устройствами, предназначенными для лиц с ограниченной мобильностью и/или пользователей инвалидных колясок, то такие приспособления или устройства должны отвечать соответствующим требованиям приложения 8.

Никакие положения в настоящих Правилах не запрещают национальным органам Договаривающейся стороны предписывать, чтобы определенные виды транспортировки выполнялись исключительно транспортными средствами, оборудованными для перевозки пассажиров с ограниченной мобильностью в соответствии с приложением 8.”

В Додатку (приложенні) 8 Правил ЄЕК ООН R 107 встановлені особливі вимоги, як до рухомого складу, так і до конструктивних елементів транспортних засобів загального призначення, що полегшують доступ для пасажирів з обмеженою мобільністю, а саме вимоги до:

- сходинок;
- місць для розташування пріоритетної категорії пасажирів з обмеженою мобільністю;
- засобів зв'язку;
- поручнів для місць, призначених для осіб з обмеженою мобільністю;
- куту нахилу підлоги;
- місць для інвалідних візків;

- сидінь і місць для пасажирів, що стоять у зоні для інвалідних візків;
- стійкості інвалідних візків;
- управління дверима;
- пристроїв для посадки.

Водночас у п. 2.1 Правил ЄЕК ООН R 107, визначено які транспортні засоби належать до I-го класу – *“транспортные средства, конструкция которых предусматривает места для стоящих пассажиров и позволяет им беспрепятственно перемещаться”*.

Під час визначення організатором перевезень належних умов для перевезення осіб з обмеженими фізичними можливостями автомобільним транспортом загального користування, організатору перевезень, разом із наведеними вище вимогами, необхідно врахувати і вимоги деяких інших нормативно-правових документів України, що безпосередньо не стосуються перевезення осіб з обмеженими фізичними можливостями, а саме:

- вимоги 2-го абз. ст. 44 Закону України “Про автомобільний транспорт”, в якому йдеться про те, що обґрунтування структури парку автобусів, які працюватимуть на маршруті загального користування, за пасажиромісткістю, класом, технічними та екологічними показниками покладається на органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування;

- вимоги п. 7 “Порядку визначення класу комфортності автобусів, сфери їхнього використання за видами сполучень та режимами руху”, затвердженому 12 квітня 2007 року наказом Міністерства транспорту та зв'язку України, якими визначено, що з урахуванням особливостей конструкції автобусів щодо безпеки та комфортності перевезення пасажирів і багажу та забезпечення належних умов поїздки, в Україні автобуси I-го класу можуть використовуватись як на міських, так і на приміських маршрутах загального користування.

Тобто нині органу місцевого самоврядування (організатору перевезень), перед проведенням конкурсу на обслуговування маршруту загального користування необхідно завчасно обґрунтувати структуру парку рухомого складу з урахуванням дійсних потреб конкретних категорій пасажирів з обмеженою мобільністю відповідно до вимог наведених вище пунктів та додатка 8 Правил ЄЕК ООН R 107, а також чітко прописати ці вимоги в умовах конкурсу, а саме:

- на міському та за умови використання на приміському маршруті автобуса I-го класу в обов'язковому порядку визначити наявність не менш як одного транспортного засобу з полегшеним доступом для користувачів інвалідних візків з облаштуванням в пасажирському салоні транспортного засобу спеціальної зони для розташування інвалідного візка та (або) додатково (за потреби) з облаштуванням місця для сидіння пріоритетних категорій пасажирів – із сенсорними розладами, пошкодженими кінцівками тощо;

- за умови використання на приміських або міжміських маршрутах автобусів II-го або III-го

класу, визначити можливість використання автобусів з облаштуванням або тільки місця для сидіння пріоритетних категорій пасажирів – із сенсорними розладами, пошкодженими кінцівками тощо, та (або) додатково (за потреби) з полегшеним доступом для користувачів інвалідних візків з облаштуванням в пасажирському салоні транспортного засобу спеціальної зони для розташування інвалідного візка.

Висновки

Обґрунтування структури парку автобусів, які працюватимуть на маршруті загального користування, за пасажиромісткістю, класом, технічними та екологічними показниками, що покладається на органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування, повинно проводитись з урахуванням вимог Державної цільової програми “Національний план дій з реалізації Конвенції про права інвалідів” на період до 2020 р. з поетапним введенням на маршрутах загального користування відповідної кількості транспортних засобів пристосованих для перевезення інвалідів, а саме: до 2015 року – до 15 %, до 2018 року – до 35%, до 2020 року – до 50%, з обов'язковим врахуванням вимог до рухомого складу в частині забезпечення доступу пасажирів з обмеженою мобільністю наведеними в Правилах ЕЭК ООН № 107.

Водночас нині потребує доопрацювання “Порядок проведення конкурсу з перевезення пасажирів на автобусному маршруті загального користування”. Необхідно додати показники поетапного введення на маршрутах загального користування відповідної кількості транспортних засобів пристосованих для перевезення пасажирів з обмеженою мобільністю відповідно до вимог Державної цільової програми “Національний план дій з реалізації Конвенції про права інвалідів”.

ЛІТЕРАТУРА

1. Міжнародна Конвенція про права інвалідів, ратифікована Україною 16 грудня 2009 року.
2. Державна цільова програма “Національний план дій з реалізації Конвенції про права інвалідів” на період до 2020 року, затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 1 серпня 2012 року за № 706.
3. Закон України “Про автомобільний транспорт” від 05.04.01р. № 2344–III.
4. Постанова Кабінету Міністрів України “Про затвердження Порядку проведення конкурсу з перевезення пасажирів на автобусному маршруті загального користування”, від 03.12.2008 р. № 1081.
5. Наказ Міністерства транспорту та зв'язку України “Про затвердження Порядку визначення класу комфортності автобусів, сфери їхнього використання за видами сполучень та режимами руху” затверджений 12 квітня 2007 року за № 285, зареєстрований в Міністерстві юстиції України 14 травня 2007 р. за N 499/13766.
6. Правила ЕЭК ООН № 107 “Единообразные предписания, касающиеся официального утверждения транспортных средств категории M2 или M3 в отношении их общей конструкции”, вступили в дію на території України з 29 листопада 2013 року.